

Danuta Zawadzka, Ewa Szafraniec-Siluta

Politechnika Koszalińska

OCENA RENTOWNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW ROLNICZYCH W POLSCE – UJĘCIE PORÓWNAWCZE¹

EVALUATION OF PROFITABILITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN POLAND – COMPARATIVE APPROACH

Słowa kluczowe: przedsiębiorstwo rolnicze, rentowność, analiza porównawcza

Key words: agricultural enterprise, profitability, comparative approach

Abstrakt. Celem badań była analiza i ocena rentowności przedsiębiorstw rolniczych w Polsce w latach 2006-2011. W toku badań wykazano, że wskaźniki rentowności przedsiębiorstw rolniczych są wyższe niż relacje charakteryzujące przedsiębiorstwa ogółem. Analiza przychodów i kosztów przedsiębiorstw rolniczych wskazała, iż bardzo istotny wpływ na wzrost rentowności przedsiębiorstw rolniczych miało objęcie polskich rolników systemem wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej UE. Przedsiębiorstwa rolnicze wykazują wyższy poziom finansowania działalności kapitałem własnym niż pozostałe podmioty w Polsce, co w warunkach spowolnienia gospodarczego miało pozytywny wpływ na rentowność kapitału własnego osiąganą przez badane podmioty.

Wstęp

Warunkiem dążenia do efektywnego gospodarowania zasobami przedsiębiorstwa, w tym rolniczego, jest analiza osiąganych nadwyżek finansowych oraz czynników je kształtujących [Wasilewski 2004]. Zdolność do osiągania dodatnich wyników finansowych (rentowność) jest warunkiem przetrwania przedsiębiorstwa rolniczego na rynku oraz zwiększania jego pozycji konkurencyjnej. Według Niezgody [2009] dochód z działalności rolnej powinien umożliwić rolnikowi zachowanie przynajmniej pozycji konkurencyjnej. Niewątpliwy wpływ na rentowność osiąganą przez przedsiębiorstwa rolnicze ma specyfika ich działalności operacyjnej. Podmioty sektora rolnego związane z ziemią, jako głównym (obok pracy i kapitału) czynnikiem wytwórczym, cechuje m.in.: ograniczenie możliwości wzrostu produkcji, wysoka kapitałochłonność w stosunku do wielkości przychodów ze sprzedaży oraz generowanej nadwyżki pieniężnej (przeciętnie mała skala działalności większości przedsiębiorstw rolniczych/gospodarstw rolnych), niska elastyczności aktywów (wysoki udział ziemi w zasobie czynników produkcji), niska zdolność do akumulacji kapitału własnego, słabe relacje z rynkiem oraz brak mobilności zasobów.

Celem badań była analiza i ocena rentowności przedsiębiorstw rolniczych w Polsce w latach 2006-2011. W toku badań sformułowano tezę, iż wysokie ryzyko operacyjne charakteryzujące przedsiębiorstwa rolnicze, rekompensowane jest wysoką rentownością działalności, zarówno w wymiarze handlowym, finansowym, jak i ekonomicznym. Wyniki finansowe przedsiębiorstw rolniczych w dużym stopniu uzależnione są od istniejących systemów wsparcia bezpośredniego, których strumienie pieniężne zasilają przychody operacyjne przedsiębiorstw rolniczych.

¹ Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki. Projekt pt. *Wzrost i alokacja aktywów finansowych i rzeczowych rolników (przedsiębiorstw rolniczych i gospodarstw domowych) Pomorza Środkowego*. Umowa Nr 3577/B/H03/2011/40.

Material i metodyka badań

Badaniu poddano przedsiębiorstwa objęte statystyką publiczną GUS w ramach badania bilansowych wyników finansowych podmiotów gospodarczych². Analizą objęto zatem przedsiębiorstwa, prowadzące księgi rachunkowe, w których liczba pracujących wynosi 10 i więcej osób. Wartości bilansowe prezentowane są według stanu na koniec roku kalendarzowego.

Dokonano porównania wartości w czasie w latach 2006-2011. Dane statystyczne zaprezentowano według podstawowego rodzaju działalności prowadzonej przez przedsiębiorstwa na poziomie sekcji i wybranych działów Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007). W badaniu dokonano porównania ogółu przedsiębiorstw w Polsce z przedsiębiorstwami rolniczymi, za które uznano jednostki działające w ramach sekcji A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo³. Liczbę badanych przedsiębiorstw przedstawiono w tabeli 1.

Zastosowano następujące miary rentowności przedsiębiorstw: wskaźnik rentowności obrotu brutto (rentowność sprzedaży brutto), wskaźnik rentowności obrotu netto (rentowność sprzedaży netto), wskaźnik rentowności aktywów, wskaźnik rentowności aktywów trwałych, wskaźnik rentowności aktywów obrotowych, wskaźnik rentowności kapitału własnego⁴. Przedstawiono także wartości wskaźnika poziomu kosztów. Wskaźnik poziomu kosztów wyraża relację kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności [Bilansowe wyniki...2012].

Wyniki i dyskusja

W tabeli 1 zaprezentowano wartości podstawowych zmiennych charakteryzujących przedsiębiorstwa ogółem oraz jednostki z sektora rolnego w Polsce w latach 2006-2011. Przedsiębiorstwa rolnicze w Polsce w latach 2006-2011 średnio 63,63% kapitału angażowały w aktywa trwałe, dla przedsiębiorstw ogółem wartość ta wyniosła 59,4%. Podmioty specjalizujące się w produkcji rolniczej cechował spadek wartości aktywów trwałych w 2008 oraz 2009 r. w stosunku do okresu poprzedniego oraz aktywów obrotowych w 2008 r. W przypadku przedsiębiorstw ogółem kategorii te wzrastały w całym badanym okresie. Przeciętny poziom finansowania działalności przedsiębiorstw rolniczych w Polsce kapitałem własnym wyniósł 72,9% w badanym okresie. Podmioty te cechuje niska skłonność do zadłużania się. Do 2010 r. udział kapitału obcego w strukturze finansowania wzrastał do poziomu 28,5%, jednakże w 2011 r. spadł o 4 p.p. Przedsiębiorstwa ogółem w Polsce cechował wzrost wartości kapitału własnego oraz obcego w całym badanym okresie. Kapitał własny stanowił przeciętnie 51,27% pasywów tych jednostek.

Zyskowność przedsiębiorstwa najczęściej przedstawia się oceniając jego rentowność handlową, ekonomiczną oraz finansową. Wartości tych wskaźników przedstawiono w tabeli 2. Przedsiębiorstwa z sektora rolnego charakteryzowały się wzrostem rentowności sprzedaży w całym badanym

² Badanie GUS obejmuje jednostki zorganizowane w formie spółek handlowych, cywilnych, przedsiębiorstw państwowych spółdzielni, oddziałów przedsiębiorców zagranicznych, państwowych, jednostek organizacyjnych oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Przedsiębiorstwa te prowadzą księgi rachunkowe lub podatkową księgę przychodów i rozchodów. Dane liczbowe badanych przedsiębiorstw GUS pozyskał z następujących sprawozdań: SP – roczna ankieta przedsiębiorstwa, F-02 – statystyczne sprawozdanie finansowe oraz F-03 – sprawozdanie o stanie i ruchu środków trwałych [szerzej w *Bilansowe wyniki...2012*].

³ Sekcja A obejmuje: uprawy rolne inne niż wieloletnie, rozmnażanie roślin, uprawę roślin wieloletnich, chów i hodowlą zwierząt, uprawy rolne połączone z chowem i hodowlą zwierząt (działalność mieszana), działalność usługową wspomagającą rolnictwo i następującą po zbiorach, łowiectwo i pozyskiwanie zwierząt łownych, włączając działalność usługową, gospodarkę leśną i pozostałą działalność leśną, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych, pozyskiwanie drewna, pozyskiwanie dziko rosnących produktów leśnych, z wyłączeniem drewna, działalność usługową związaną z leśnictwem, rybołówstwo, chów i hodowlą ryb oraz pozostałych organizmów wodnych.

⁴ Wskaźnik rentowności obrotu brutto (rentowność sprzedaży brutto) to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności; wskaźnik rentowności obrotu netto (rentowność sprzedaży netto) – relacja wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności; wskaźnik rentowności aktywów – relacja wyniku finansowego netto do wartości aktywów; wskaźnik rentowności aktywów trwałych – relacja wyniku finansowego netto do wartości aktywów trwałych; wskaźnik rentowności aktywów obrotowych – relacja wyniku finansowego netto do wartości aktywów obrotowych; wskaźnik rentowności kapitału własnego – relacja wyniku finansowego netto do wartości kapitału (funduszu) własnego. Przychody z całokształtu działalności obejmują: przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów, pozostałe przychody operacyjne oraz przychody finansowe [szerzej w *Bilansowe wyniki...2012*].

Tabela 1. Podstawowe charakterystyki przedsiębiorstw ogółem oraz przedsiębiorstw rolniczych w Polsce w latach 2006-2011

Table 1. Basic characteristics of all enterprises and agricultural enterprises in Poland from 2006 to 2011

Wyszczególnienie/ Specification	Rok/Year					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Przedsiębiorstwa ogółem [mld zł]/All enterprises [bln PLN]						
Liczba badanych jednostek/ Number of entities	47 048	48 165	53 148	53 847	53 220	54 189
Aktywa trwałe ogółem/Total fixed assets	865,38	1038,38	1127,09	1192,97	1258,52	1370,26
Aktywa obrotowe ogółem/Total current assets	591,93	690,43	773,44	794,62	874,46	978,30
Kapitały (fundusze) własne ogółem/Total share equity (fund)	744,41	918,91	959,24	1025,20	1099,01	1170,24
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania ogółem/Total liabilities and provisions for liabilities	712,90	809,90	941,29	962,39	1034,10	1178,33
Przychody z całokształtu działalności/ Revenues from total activity	1869,49	2151,41	2364,14	2385,92	2556,15	2889,32
Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności/Cost of obtaining revenues from total activity	1770,10	2019,57	2267,70	2268,15	2422,24	2751,79
Wynik finansowy netto (saldo)/Net financial result (balance)	81,32	109,93	77,59	97,61	112,48	113,73
Przedsiębiorstwa rolnicze [mld zł]/ Agriculture enterprises [bln PLN]						
Liczba badanych jednostek/ Number of entities	1502	1475	1425	1400	1354	1350
Aktywa trwałe ogółem/Total fixed assets	18,15	22,18	21,74	18,97	19,54	25,84
Aktywa obrotowe ogółem/Total current assets	9,78	11,06	11,00	11,79	13,68	15,06
Kapitały (fundusze) własne ogółem /Total share equity (fund)	20,16	24,09	23,93	22,29	23,76	30,87
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania ogółem/Total liabilities and provisions for liabilities	7,77	9,16	8,81	8,47	9,46	10,03
Przychody z całokształtu działalności/ Revenues from total activity	16,00	19,30	19,23	20,15	22,12	26,23
Koszty uzyskania przychodów z całokształtu działalności/Cost of obtaining revenues from total activity	15,81	17,68	18,41	18,57	20,15	23,14
Wynik finansowy netto (saldo)/Net financial result (balance)	0,13	1,55	0,78	1,57	1,90	3,02

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bilansowe wyniki... 2008, 2009, 2010, 2011, 2012

Source: own study based on Bilansowe wyniki... 2008, 2009, 2010, 2011, 2012

okresie, z wyjątkiem 2008 r. Wartość wskaźnika rentowności brutto tych jednostek wzrastała średniorocznie o 57,5%, natomiast rentowności netto o 70,9%. Pierwszy z analizowanych wskaźników w przypadku przedsiębiorstw ogółem w Polsce uległ zmniejszeniu w 2011 r. w stosunku do początku analizowanego okresu. Podobną tendencję można zauważyć analizując wartości wskaźnika rentowności obrotu netto dla tej grupy podmiotów. Warto zauważyć, iż w 2006 r. wskaźniki rentowności obrotu brutto oraz netto były odpowiednio o 4,4 oraz 5,5 raza wyższe dla ogółu przedsiębiorstw w Polsce niż dla jednostek z sektora rolnego. Natomiast w 2011 r. przedsiębiorstwa rolnicze wykazywały znacznie wyższą rentowność sprzedaży niż przedsiębiorstwa ogółem. Na rentowność handlową przedsiębiorstwa wpływa poziom realizowanej sprzedaży oraz generowanych kosztów. W tabeli 3 przedstawiono wskaźnik poziomu kosztów dla wszystkich badanych przedsiębiorstw w Polsce oraz dla przedsiębiorstw rolniczych.

W badanym okresie przedsiębiorstwa rolnicze w Polsce, w przeciwieństwie do ogółu badanych jednostek, charakteryzowały się zmiennością wskaźnika poziomu kosztów. Jego wartość w 2011 r. była o około 10 p.p. niższa od stanu na początku badanego okresu. Przychody z całokształtu

Tabela 2. Rentowność sprzedaży, rentowność aktywów oraz rentowność kapitału własnego przedsiębiorstw ogółem oraz przedsiębiorstw rolniczych w Polsce w latach 2006-2011

Table 2. Return on sales, return on assets, return on equity of all enterprises and agricultural enterprises in Poland from 2006 to 2011

Wskaźniki/ Indicators	Rok/Year					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Przedsiębiorstwa ogółem/ All enterprises [%]						
Wskaźnik rentowności obrotu brutto/ Gross turnover profitability rate	5,32	6,14	4,09	4,94	5,23	4,76
Wskaźnik rentowności obrotu netto/ Net turnover profitability rate	4,35	5,11	3,28	4,09	4,40	3,94
Wskaźnik rentowności aktywów /Return on assets	5,58	6,36	4,08	4,91	5,27	4,84
Wskaźnik rentowności aktywów trwałych / Return on total fixed assets	9,40	10,59	6,88	8,18	8,94	8,30
Wskaźnik rentowności aktywów obrotowych/ Return on current assets	13,74	15,92	10,03	12,28	12,86	11,62
Wskaźnik rentowności kapitału własnego/Return on equity	10,92	11,96	8,09	9,52	10,23	9,72
Przedsiębiorstwa rolnicze/ Agriculture enterprises [%]						
Wskaźnik rentowności obrotu brutto/ Gross turnover profitability rate	1,22	8,48	4,40	8,20	8,92	11,81
Wskaźnik rentowności obrotu netto/ Net turnover profitability rate	0,79	8,02	4,03	7,79	8,59	11,51
Wskaźnik rentowności aktywów /Return on assets	0,45	4,66	2,37	5,11	5,72	7,38
Wskaźnik rentowności aktywów trwałych / Return on total fixed assets	0,70	6,98	3,57	8,28	9,72	11,69
Wskaźnik rentowności aktywów obrotowych/ Return on current assets	1,30	14,00	7,05	13,32	13,89	20,05
Wskaźnik rentowności kapitału własnego/Return on equity	0,63	6,43	3,24	7,04	8,00	9,78

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

Tabela 3. Wskaźnik poziomu kosztów przedsiębiorstw ogółem oraz przedsiębiorstw rolniczych w Polsce w latach 2006-2011

Table 3. Cost level indicator for all enterprises and agricultural enterprises in Poland from 2006 to 2011

Wyszczególnienie/ Specification	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Przedsiębiorstwa ogółem/All enterprises [%]						
Wskaźnik poziomu kosztów/Cost level indicator	94,68	93,87	95,92	95,06	94,76	95,24
Przedsiębiorstwa rolnicze/Agriculture enterprises [%]						
Wskaźnik poziomu kosztów / Cost level indicator	98,83	91,59	95,76	92,16	91,11	88,25

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

działalności przedsiębiorstw z sektora rolnego wzrosły w 2011 r. o 64,0% w stosunku do 2004 r., przy jednoczesnym wzroście kosztów uzyskania przychodów o 46,4%. Poprawa rentowności sprzedaży przedsiębiorstw rolniczych wynika zatem z relatywnie dużego wzrostu przychodów z działalności operacyjnej. Przyczyn tego zjawiska można upatrywać we wsparciu finansowym, którym objęte zostały jednostki prowadzące działalność rolniczą od czasu integracji Polski z Unią Europejską. Z danych ARiMR wynika, iż w latach 2004-2011 do rolników w Polsce trafiło 76,92 mld zł przez systemy wsparcia bezpośredniego⁵. Otrzymane przez przedsiębiorstwa rolnicze dopłaty do posiadanych gruntów powiększają jego przychody. Z badań Poczty [2010] wynika, iż w okresie przedakcesyjnym (w latach 1999-2003) dochody z sektora rolnego wynosiły średnio

⁵ Systemy wsparcia bezpośredniego obejmują system jednolitych płatności obszarowych oraz płatności dodatkowe [www.armir.gov.pl].

9,1 mld zł rocznie, zaś w latach 2004-2009 wzrosły do 22,7 mld zł. Było to spowodowane w głównej mierze wzrostem dotacji dla tego sektora. W latach 2004-2009 udział dotacji w dochodzie sektora rolnego wyniósł blisko 50%. Zdaniem Kagana i Kulawika [2011] efektywność przedsiębiorstw rolniczych zależy w dużym stopniu od koniunktury gospodarczej oraz od charakteru i poziomu wsparcia budżetowego. Z badań wynika, iż na rentowność sprzedaży wpływają osiągnięte przychody ze sprzedaży, wskaźnik bonitacji gleb oraz stopa subsydiowania.

Wyższe tempo wzrostu przychodów z całokształtu działalności niż kosztów ich uzyskania, wpłynęło na blisko 24-krotny wzrost zysku netto przedsiębiorstw rolniczych na koniec badanego okresu w stosunku do jego początku. Zmiana wartości wyniku finansowego netto spowodowała również poprawę zdolności aktywów jednostek z sektora rolnego do generowania zysków. Rentowność aktywów przedsiębiorstw rolniczych wzrosła 16-krotnie w 2011 r. w porównaniu do 2004 r. Gospodarstwa rolne cechuje wysoki udział aktywów trwałych w strukturze majątku. Z badań wynika, iż rolnictwo w Polsce charakteryzuje nadmierna liczba sprzętów [Sadowski, Poczta 2007] oraz duży udział majątku nieaktywnego w strukturze aktywów. Do majątku trwałego nieaktywnego zalicza się budynki i budowle [Poczta 2010]. Według Goraja i Mańko [2009] wskaźniki rentowności aktywów w rolnictwie wykazują bardzo niskie wartości – często ujemne. Przedsiębiorstwa z sektora rolnego w badanym okresie większość kapitału angażowały w aktywa trwałe. Wzrost zyskowności zaangażowanego majątku prawdopodobnie wynika także z faktu, iż badane przedsiębiorstwa rolnicze są jednostkami wyspecjalizowanymi, a zatem efektywnie zarządzają swoim majątkiem, zarówno trwałym, jak i obrotowym.

W przypadku przedsiębiorstw rolniczych w Polsce przeciętny udział kapitału własnego, wykorzystywanego do finansowania działalności był o 21,6 p.p. wyższy niż dla ogółu badanych jednostek. Niskie wykorzystanie kapitałów obcych przez jednostki z sektora rolnego wynika częściowo z samowykluczenia z rynku kredytowego, ale także związane jest z niedoskonałościami rynku finansowego w rolnictwie. Badania dotyczące struktury kapitału w przedsiębiorstwach rolniczych oraz przyczyn wysokiego poziomu wykorzystania kapitału własnego do finansowania działalności rolniczej prowadzili m.in. Petrick [2002], Zawadzka [2012], Bierlen i współautorzy [1998], Kata [2008], Zhixiong [2004], Latruffe [2005], Strzelecka [2012]. Wykorzystanie kapitału obcego może wpłynąć na poprawę rentowności finansowej. Badane jednostki z sektora rolnego w 2004 r. wykazywały ponad 17-krotnie niższą stopę zwrotu z kapitału własnego od ogółu przedsiębiorstw w Polsce, co można łączyć m.in. z rezygnacją z korzyści wynikających z zaangażowania źródeł obcych do finansowania działalności rolniczej. Jednakże od 2009 r. tempo wzrostu stosunku zysku netto do kapitału własnego w przypadku ogółu badanych jednostek było niższe niż dla podmiotów specjalizujących się w działalności rolniczej. Przedsiębiorstwa rolnicze w 2011 r. odnotowały wzrost rentowności kapitału własnego w stosunku do roku poprzedniego o 22,30%, przy jednoczesnym spadku o 5,0% badanej relacji w drugiej z analizowanych grup, co spowodowało, iż w 2012 r. jednostki z sektora rolnego wykazały wyższą rentowność kapitału własnego niż ogół przedsiębiorstw w Polsce. Może to oznaczać, iż w trakcie spowolnienia gospodarczego zachowawcza strategia, polegająca na wykorzystywaniu przede wszystkim kapitałów do finansowania działalności, ma pozytywny wpływ na zyskowność kapitału własnego przedsiębiorstw.

Wnioski

1. Działalność rolnicza charakteryzuje się wysokim udziałem aktywów trwałych w majątku ogółem.
2. Przedsiębiorstwa rolnicze wykazują wyższy poziom finansowania działalności kapitałem własnym niż pozostałe podmioty w Polsce, co w warunkach spowolnienia gospodarczego może mieć pozytywny wpływ na rentowność kapitału własnego osiąganą przez badane podmioty.
3. Wskaźniki rentowności przedsiębiorstw rolniczych są wyższe niż wymienione relacje charakteryzujące przedsiębiorstwa ogółem.
4. Analiza przychodów i kosztów przedsiębiorstw rolniczych wskazuje na fakt, iż bardzo istotny wpływ na wzrost rentowności przedsiębiorstw rolniczych miało objęcie polskich rolników systemem wsparcia bezpośredniego w ramach I filaru WPR UE.

5. O coraz mocniejszych związkach przedsiębiorstw rolniczych z rynkiem może świadczyć fakt podobnej reakcji wskaźników rentowności na osłabienie gospodarcze w 2008 r., jak w relacjach dotyczących przedsiębiorstw ogółem w Polsce.

Literatura

- Bierlen R., Barry P.J., Dixon B.L., Ahrendsen B.L. 1998: *Credit Constraints, Farm Characteristics and the Farm Economy: Differential Impact on Feeder Cattle and Beef Cow Inventories*, The American Journal of Agricultural Economics No. 80, 708-709.
- Bilansowe wyniki finansowe podmiotów gospodarczych w 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 roku. 2007-2012: GUS, Warszawa.
- Go raj L., Mańko S. 2009: *Rachunkowość i analiza ekonomiczna w indywidualnym gospodarstwie rolnym*, Wydawnictwo Difin, Warszawa, s. 186.
- Kagan A., Kulawik J. 2011: *Rankingi przedsiębiorstw (gospodarstw) rolniczych: istota, konstrukcja i kierunki analizy*, Komunikaty Raporty Ekspertyzy 550, Warszawa, 23-26.
- Kata R. 2008: *Relacje rolników z instytucjami w aspekcie finansowania gospodarstw ze źródeł zewnętrznych*, [W:] D. Kopycińska (red.), *Konkurencyjność podmiotów rynkowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 127.
- Latruffe L. 2005: *The Impact of Credit Market Imperfections on Farm Investment in Poland*, Post-Communist Economies, Vol. 17, No. 3, s. 349-362.
- Niezgoda D. 2009: *Uwarunkowania rentowności gospodarstw rolnych zróżnicowanych pod względem ich wielkości ekonomicznej*, Roczn. Nauk Roln., seria G, t. 96, z. 4, s. 155.
- Petrick M. 2002: *Farm Investment, Credit Rationing, and Public Credit Policy in Poland: A Microeconomic Analysis*, Discussion Paper No 43, Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe, s. 1-24.
- Poczta W. 2010: *Przemiany w rolnictwie*, [W:] J. Wilkin, I. Nurzyńska (red.), *Polska wieś 2010. Raport o stanie wsi*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2010, s. 11, 37.
- Sadowski A., Poczta W. 2007: *Ocena skutków inwestycji wspieranych kredytem preferencyjnym dla gospodarstw rolnych*, Wydawnictwo AR im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu, Poznań, 29.
- Strzelecka A. 2012: *Struktura finansowania majątku mikroprzedsiębiorstw rolniczych w Polsce*, [W:] J. Buko (red.), *Uwarunkowania rynkowe rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw*, ZN US nr 695, Ekonomiczne Problemy Usług nr 80, Szczecin, s. 239-241.
- Wasilewski M. 2004: *Ekonomiczno-organizacyjne uwarunkowania gospodarowania zapasami w przedsiębiorstwach rolniczych*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa, s. 108.
- www.arimr.gov.pl, Data dostępu: 15.03.2013 rok.
- Zawadzka D., 2012: *Ocena wykorzystania kredytu handlowego przez przedsiębiorstwa rolnicze w Polsce*, [W:] H. Zadora, G. Łukasik (red.), *Finanse w niestabilnym otoczeniu – dylematy i wyzwania, Finanse przedsiębiorstw*, Studia Ekonomiczne, ZNW UE w Katowicach nr 107, Katowice, s. 336.
- Zhixiong D., 2004: *Credit Demand of Rural Enterprise and Loan Supply in China, Report on Data Processing Results of Two Surveys*, The Chinese Economy, Vol. 37, s. 37-58.

Summary

The aim of this paper is to analyze and evaluate the profitability of agricultural enterprises in Poland in the years 2006-2011. The study showed that: indicators of agricultural enterprises profitability are higher than the above-mentioned relationship characterized companies' in general in Poland; the analysis of revenues and costs of agricultural enterprises point the fact that a very significant impact on the profitability of agricultural enterprises increased their participation in SPAS under the Common Agricultural Policy; agricultural companies have a higher level of equity financing than other entities in Poland, which in the economic downturn has had a positive impact on the return on equity achieved by these entities.

Adres do korespondencji:
 dr hab. Danuta Zawadzka, prof. nadzw. PK, mgr Ewa Szafraniec-Siłuta
 Katedra Finansów, Wydział Nauk Ekonomicznych, Politechnika Koszalińska
 ul. Kwiatkowskiego 6e, 75-343 Koszalin
 e-mail: danuta.zawadzka@tu.koszalin.pl, tel. (94) 343 92 16;
 e-mail: ewa.szafraniec@tu.koszalin.pl, tel. (94) 343 91 64